

Guido HU és Guido EN

használati utasítás

(Bevezetés — 1. Telepítés — 2. A betűkészlet főbb elemei — 3. Használat)

A Guido HU és Guido EN TrueType betűkészlet; segítségükkel gregorián dallamok kottázhatók a Dobszay László és Szendrey Janka által kifejlesztett notációval akármilyen felhasználói környezetben (Win 3.1, Win 95, Win 98, NT, stb.), akármilyen szövegszerkesztőben (Word, Write, Notepad, Wordperfect, stb.) vagy más, szöveget megjeleníteni képes program szövegblokkjaiban (Access, Excel, Coreldraw, Finale, stb.).

E betűkészletek szabadon terjeszthetők. Működési elvük a xvi. századi, Attaignant-féle kottanyomtatás elektronikus környezetre való alkalmazása (© Bali János): az egyes kottafejek és más notációs elemek a vonalrendszer egy szélességüknek megfelelő darabkáját is tartalmazzák.

A könnyebb használat érdekében készült a betűkészlet két változatban: magyar, illetve angol billentyűzethez. A két változat a karakterek kódolásában különbözik (pl. az y-z vagy a 0-ö karakterek eltérő helye a klaviatúrán), így egymással nem felcserélhető: az egyik változattal írt kotta a másikkal megjelenítve hibás lehet.

A Guido 3 (Guido3_.ttf) fontok fejlesztésének korábbi állomása. Néhány, a világhálón elérhető dokumentum használja e régi verziót is, ezért telepítése javasolt; ám kezdetlegesebb, mint a Guido HU ill. Guido EN, használatát nem támogatjuk, ezért karaktertáblát sem mellékelünk hozzá. Méretezése eltér a későbbi változatokétól.

1. Telepítés

A Guido HU illetve Guido EN-t ugyanúgy kell telepíteni, mint bármelyik más betűkészletet: Vezérlőpult / Betűkészletek / Új betűtípus telepítése (A Win 3.1 esetében a feltelepített új betűtípus csak újraindítás után válik elérhetővé! A későbbi Windows-féleségeknél elegendő a szövegszerkesztőt újraindítani.). A magyar változat telepítéséhez a guidohu_.ttf, az angoléhoz a guidoen_.ttf fájlt válasszuk!

A billentyűzet kiosztása az egyenként 2 oldal terjedelmű G_hu.rtf (magyar) illetve a G_en.rtf (angol) fájlokban található. Ezeket a fájlokat nem képes minden szövegszerkesztő megnyitni (de pl. a Word valamennyi verziója igen). A Guido használatához magukra a fájlokra nincs szükség, csupán a bennük leírt információkra. Amennyiben nincs Wordünk, kérjünk meg egy Word-tulajdonost az oldalak

kinyomtatására (természetesen a dokumentum megnyitása előtt a megfelelő Guido-változatot telepíteni kell)!

2. A betűkészlet főbb elemei:

- punctum: ovális, kitöltött kottafej. Szélességük akkora, hogy felfelé haladó skálában, illetve azonos magasságba írt hangok esetében a szomszédos kottafejek körvonalai érintik egymást, ligatúrát képeznek.
- virga: ovális, kitöltött kottafej baloldalán lefelé mutató szárral
- punctum, kisebb méretben
- quilisma: függőlegesen „csíkozott” ovális kottafej
- tenor-hang: üres kottafej kétoldalt függőleges vonalkával keretezve

- kiegészítő jel liquescens írásához: punctum v. virga után leütve kis „farokkal” egészíti ki a hangot
- kiegészítő jelek lefelé hajló ligatúra írásához, szekund – kvint terjedelemben: az összekötendő két hang közé kell beszúrni a megfelelő magasságokhoz tartozó kissé ívelt vonalkát
- nyújtópont

- kulcsok
- módosítójelek
- üres kottavonal-szakasz háromféle hosszúságban
- sorvég-kiegyenlítő: hosszabb üres kottavonal-darab, mely keretéből balra erősen kinyúlik; használatát lásd alább.
- elválasztó és sorvég-jelek
- epizéma: a punctum ill. virga után leütve rövid vonalkát helyez a hang fölé
- zárójelek

A leggyakrabban használt karakterek egyetlen billentyű (esetleg *Shift* + egy billentyű) lenyomásával elérhetők, a többi pedig az *Alt* + 0... kódok segítségével. A közvetlenül elérhető karakterek többsége úgy helyezkedik el a billentűzeten, hogy az azonos magasságba írt jelek ferdén egymás alatt találhatók: a *2-w-s*, *4-r-f*, *6-z-h*, *8-i-k* és az *ö-p-é* billentyűk az öt kottavonalat rajzolják ki. Megkönnyíti a tájékozódást, ha ha ezeket a billentyűket velünk szemközti függőleges oldalukon vastag filctollal vagy sötét szigetelőszalag-csíkoskával megjelöljük. A Guido HU három karaktere (*alt039*, *034*, *060*) más kódon is megtalálható (*alt0255*, *0188*, *077*).

3. Használat

A biztonságos nyomtatás és képernyőn történő megjelenítés érdekében a Guido karaktereinek mérete alig nagyobb a betűkénél. A jó olvashatósághoz viszont nagyobb kottaméret szükséges: ezért a Guidoval írt sorok karakter-méretét a szöveg-sorok méretének körülbelül kétszeresére tanácsos választani: például 12 pontos Times-sel írt

szöveghez nagyjából 24 pontos Guido–dallam illik. Mindig előre határozzuk el, hogy milyen méretezést választunk; az utólagos változtatások kényelmetlen és hosszadalmas rendezetésbe sodorhatnak!

A kottairás megkezdése előtt a Word összes kényelmi beállítását (idézőjelek automatikus cseréje, pont utáni automatikus nagybetű, stb.) kapcsoljuk ki (különben bizonyos karaktersorozatok leírhatatlanok); és azt a nyomtatót állítsuk be, amelyiken a dokumentumot majd ki fogjuk nyomtatni (más nyomtatómeghajtó alkalmazása a tördelést megváltoztathatja).

Ugyancsak a nyomtatás esetlegességei miatt tanácsos, hogy soha ne írjunk a margóig, $\frac{1}{2}$ – $\frac{3}{4}$ cm-t hagyjunk a sor végén!

(Ha pedig mégis más nyomtatón kell kinyomtatni a dokumentumot, mint amelyre készült, úgy a megfelelő meghajtó beállítása után nézzük át a képernyőn a nyomtatásra váró oldalakat, nem változott-e tördelésük!)

A jobboldali sorvégek függőlegesen egymás alá rendezését úgy oldhatjuk meg, hogy beállítunk egy jobbra igazított tabulátort a margó méreténél valamivel ($\frac{1}{2}$ cm) kisebbre. Amikor már 1 cm-nél közelebb érünk a margóhoz, a *Tab*, a sorvégkiegyenlítő (Guido: * vagy Alt + 042), végül az esetleg szükséges kettősvonal vagy más „írásjel” egymás utáni lenyomásával fejezhetjük be a sort.

Érdeemes a kottázás előtt elkészíteni egy sorpárt, egy sor kotta – egy sor szöveg: a felső sor 24• Guido, az alatta lévő 12• Times beállítással. A felső sort kezdjük valamilyen kulccsal, s állítsuk be a tabulátort a sorvég-kiegyenlítéshez az előző bekezdés szerint. Az így elkészített sorpárt másolgathatjuk (kijelölés egerrel, majd *Ctrl C* – *Ctrl V*) egymás alá, majd kitölthetjük a sorokat.

A szöveg és a kotta egymás alá-rendezését megfelelő mennyiségű szóköz (szöveg) illetve üres kottaszakasz (kotta) beillesztésével érhetjük el. Tanácsos a szöveg és a dallam lejátszásával nagyjából együtt haladni.

Budapest, 2001. december

Bali János